

LAUANTAIESSEE

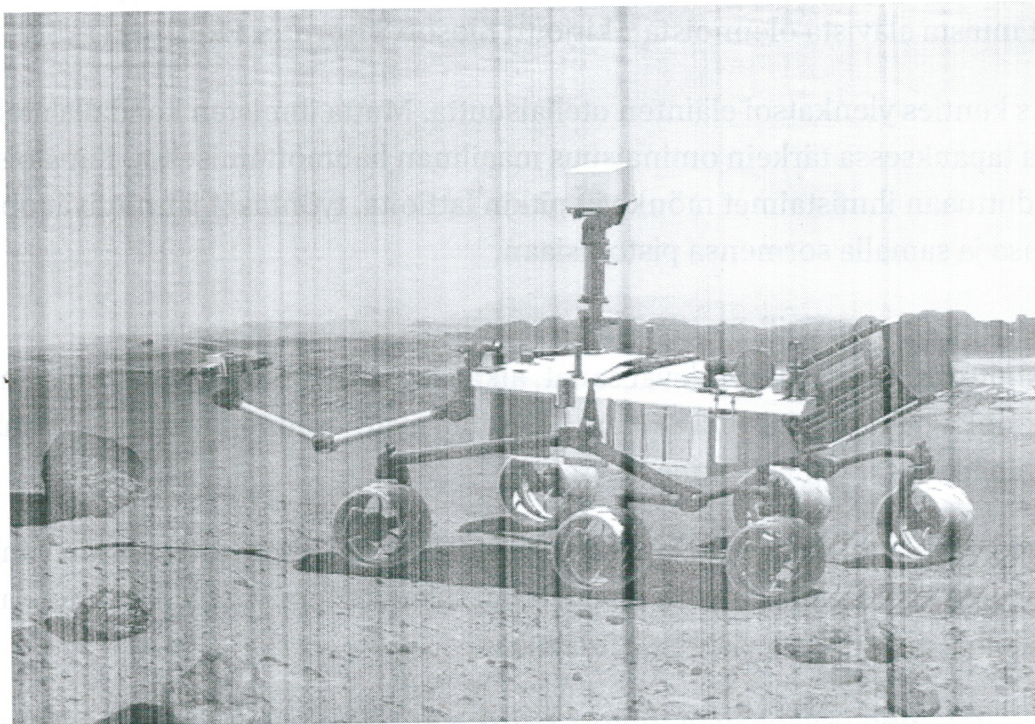
Uteliaisuus on ihmisen tärkein ominaisuus

Uteliaisuus saa ihmisen aina uudestaan haukkaamaan hyvän ja pahan tiedon puusta. Seuraavaksi utelias luokka syrjäyttää luovan luokan työelämässä.

11.5.2013

Jaakko Lyytinen
HELSINGIN SANOMAT

NASA

Monitoimimönkijä tutkii, onko Marsissa voinut joskus olla elämää.

Mies ja nainen ovat alasti puutarhassa, jonka puut notkuvat hedelmiä. Mutta yhdestä puusta heitä on kielletty maistamasta.

Paikalle luikertelee käärme, joka osaa kaiken lisäksi puhua. Käärme lupaa, että naisen ja miehen silmät avautuvat, jos he vain haukkaavat tämän ihmepuun hedelmää. Silloin he saisivat tietää kaiken, hyvän ja pahan, käärme maalailee.

Peli on selvä. Nainen nappaa hedelmän ja antaa siitä miehellekin.

Silloin heidän silmänsä avautuivat, ja he huomasivat olevansa alasti.

Huomasivat he muutakin. Jumala suuttui ja karkotti hedelmän takia Aadamin ja Eevan paratiisista. Hairahduksesta seurasi perisynti ihmisten kannettavaksi.

Näin leppoisasti alkaa *Raamatun* luomiskertomus. Utelias ihminen saa maksimirangaistuksen luonnollisimman tarpeensa tyydyttämisestä.

Muuallakin Raamatussa ihmistä varoitellaan havittelemasta liikaa tietoa. Kirkolla on ollut tarve tukahduttaa ihmisen luontainen uteliaisuus ja tiedonjano. Älä kysele liikaa, meiltä saat patenttivastaukset.

"Halumme tietää miksi ja miten, uteliaisuus, on ihmisen ominaisuus, joka erottaa meidät muista elävistä olennoista", kirjoitti filosofi **Thomas Hobbes** (1588–1679).

Hobbes kenties ylenkatsoi eläinten uteliaisuutta. Mutta ihmisten kohdalla uteliaisuus on joka tapauksessa tärkein ominaisuus maailman hahmottamisessa. Kapaloista kuoriuduttuaan ihmistaimet mönkivät pitkin lattioita, työntävät jännittävät objektit suuhunsa ja samalla sormensa pistorasiaan.

Haltioitunut ilme kasvoillaan lapsi ottaa maailmaa haltuun ja tyydyttää uteliaisuuttaan. Kun avuksi tulevat sanat, alkaa loputon tenttaaminen. Miksi, miten, kuka, kuinka paljon, mitä siitä seuraa. Isi, mihin avaruus loppuu. Ei se lopu, tai siis odota vähän, isi tarkistaa Wikipediasta.

Non-stop-revolverihaastattelu loppuu vasta sitten kun lapset varttuessaan vähitellen tajuavat, että aika moni aikuinen on opetellut tukahduttamaan uteliaisuutensa. Osa aikuisista häpeää sisäsyntyistä tiedonhaluaan.

Yhdysvaltalainen psykologian tohtori **Todd Kashdan** on tutkinut uteliaisuuden yhteyttä aivojen mielihyvääalueisiin. Eräässä testissä koehenkilöille kerrottiin, että hetken kuluttua he näkevät kuvia menneen elämänsä tärkeistä ihmisistä. Tiedon seurauksena koehenkilöiden aivojen mielihyvääalueet aktivoituivat.

Alueet olivat itse asiassa aktiivisempia uteliaan odotuksen aikana kuin silloin kun kuvia näytettiin. "Uteliaisuus itsessään on siis palkitsevampaa kuin uteliaisuuden tyydyttäminen", kirjoittaapsykologi **Jarkko Rantanen** kirjassaan *Tunteella!*

Pohjimmiltaan uteliaisuuden ja tietämisen halun takana on Rantasen mukaan kontrollin tarve. Vielä syvempänä sen takana on turvallisuuden tarve. Uteliaisuus auttaa meitä sietämään pelkoa, riskejä ja epävarmuutta.

Myös kyltymättömän utelias **Charles Darwin** tutki tätä aihetta. Hän pani eläintarhan apinatalossa käärmeen laatikkoon apinoiden katsellessa. Apinat olivat kauhuissaan. Mutta hetken kuluttua ne menivät nostelemaan laatikon kantta. Uteliaisuus selätti pelon.

Uteliaisuus on evoluution meihin vuosimiljoonien aikana pakkaama ominaisuus. Yhdysvaltalaiset aivotutkijat **Irving Biedermann** ja **Edward A. Vessel** ovat tutkimuksissaan selvittäneet, miten aivojen mekanismit ruokkivia tiedon ahmimista. Kun opimme jotain uutta, oivallus laukaisee aivoissamme liikkeelle kemikaaleja, jotka tuottavat autuaan olon. Palkintojärjestelmä liittyy kehon tuottamiin luonnollisiin opioideihin.

Ihmissuku ei ole vielä kovin pitkään nauttinut tästä luomuhuumeesta. Tiedonhankintaa rohkaiseva palkkiosysteemi jäi vuosituhansiksi vajaakäytölle, sillä pakottavammat tarpeet, kuten ruoan, lämmön tai turvan tarve ohittivat automaattisesti palkkiosysteemin.

Nyt kun tarvehierarkian alaportaat on osassa maailmaa tyydytetty, kyltymätön tiedonjano aiheuttaa hallitsematonta riippuvuutta.

Ihmisen aivoista puuttuu nimittäin stop-nappula, joka ilmoittaisi, että nyt olet saanut tarpeeksi. Kun kaikki maailman tieto on silmänräpäyksessä saatavilla, seuraukset voivat olla arvaamattomia.

Kohtuukäytössä uteliaisuus on kuitenkin valtavan hyödyllinen tunne, joka saa aikaan ihmeitä. Seuraavaksi uteliaisuus selättää luovuuden.

Megatrendeiksi kutsutaan maailmanlaajuisia ilmiöitä, jotka horjuttavat yhteiskunnan ja talouden vanhoja rakenteita. Tällaisia ovat esimerkiksi väestökehitys, työn murros, ilmastonmuutos, teknologiset harppaukset.

Yksi 2000-luvun alun megatrendeistä oli luova talous, johon hurahdettiin myös Suomessa. Sysäyksen antoi yhdysvaltalainen talousmaantieteilijä **Richard Florida**, joka nosti Suomen yhdeksi maailman luovimmista talouksista vuonna 2002 ilmestyneessä kirjassaan *The Rise of the Creative Class (Luovan luokan esiinmarssi)*.

Florida mittasi luovuutta kolmen T:n, teknologian, talentin (lahjakkuus) ja toleranssin (suvaitsevaisuus), pohjalta. Luovia tietotyöläisiä houkuttelevien vetovoimien pohjalta Florida määrittä globaalin luovuusindeksin, jossa Suomi oli

maailman kolmonen edellään vain Ruotsi ja Japani.

Luovuushuomassa Suomessa puuhattiin äitiyspakkauksen tapaista luovuuspakkausta ja laadittiin läjittäin luovuusstrategioita ja -raportteja. Luovien toimialojen piti pelastaa Suomi globalisaation melskeissä.

Eihän siinä niin käynyt.

Kymmenen vuotta luovuushuuman jälkeen voidaan havaita, ettei luovista toimialoista ole tullut ainakaan vielä Suomen – tai monen muunkaan vauraan länsimaan – pelastajaa. It- ja pelifirmojen sekä kulttuuriteollisuuden tekijöiden joukossa on toki useita yksittäisiä menestystarinoita, mutta tilastot osoittavat tosiasian: luovien alojen osuus Suomen bruttokansantuotteesta on kasvanut hyvin kituliaasti.

Sytä on helppo löytää. Maailmantalouden taantuma ja luovien alojen digitalisoituminen ovat vieneet hapen monesta lasitalosta. Mutta syytä on myös luovan luokan kapeakatseisuudessa, väittää ajatushautomo Demos Helsinki tuoreessa raportissaan *Pilotettu osaaminen*. Raportti käsittelee kansainvälisen osaamisen merkitystä työmarkkinoilla.

Demoksen mukaan luovan luokan meno tyssäsi elitismiin ja välineelliseen lähestymistapaan. Luova luokka hapertui omaan erinomaisuuteensa. Se korosti ajatusta pienestä eliittijoukosta kilpailuedun synnyttäjänä.

Nyt maailmanlaajuisia viheliäisiä ongelmia taklaamaan tarvitaan uusi luova luokka.

Demos Helsinki nimittää sitä *uteliaaksi luokaksi*.

Utelias luokka haluaa ratkaista yhteiskunnallisesti merkittäviä ongelmia.

"Uteliaassa luokassa yhdistyvät tietotyöläisten halu olla lähellä luovia ja innostavia ongelmanratkaisuympäristöjä ja toisaalta halu tehdä työtä, jonka tekeminen lopputuloksiltaan ja vaikutuksiltaan on mielekästä", Demoksen raportissa todetaan.

Uteliaista luokkaa kiinnostaa yhtä lailla maailman resurssitalous, Kiinan nousu, arabikevät, finanssikriisi. Utelias luokka näkee Suomenkin ongelmat maailman tapahtumia vasten. Utelias luokka on avoin ja siihen pääsee helposti mukaan. Se ei kuukahda elitismiin kuten luova luokka.

Utelias luokka tunnistaa Demoksen ajattelijoiden mukaan koko maailmaa ravistelevien muutosten taustalla olevat tekijät, megatrendit. Siksi he auttavat yrityksiä sopeutumaan, luomaan uusia tuotteita ja palveluita uusille avautuville markkinoille.

Tämä uteliain diginatiivien luokka marssii nyt suomalaisille työmarkkinoille. Kymmenen vuoden kuluttua voimme arvioida, kuinka oikeaan osui analyysi uteliaan luokan noususta.

Sitä odotellessa voimme hämmästellä ihmisen uteliaisuuden tuoreimpia saavutuksia.

Elokuussa 2012 Mars-planeetalle laskeutui pikkuauton kokoinen mönkijä. Plutoniumilla tankattu 2,5 miljardin euron monitoimilaite oli kulkenut 570 miljoonan kilometrin matkan, joka oli kestänyt melkein yhdeksän kuukautta. Ihmelaitteella oli tehtävä. Sen piti selvittää, onko Marsissa ollut joskus edellytyksiä elämälle.

Pari kuukautta sitten Yhdysvaltain avaruushallinnon Nasan tutkijat kertoivat, että mönkijä on löytänyt punaiselta planeetalta aineita, joita mikrobit voisivat syödä.

Ihmiskunta hypähti. Marsissa on ehkä ollut elämää. Mikä onkaan tämän ihmeellisen mönkijän nimi?

Curiosity, uteliaisuus.

Jaakko Lyytinen HS jaakko.lyytinen@hs.fi twitter: [jaakkolyytinen](#)

Kirjoittaja on HS:n kulttuuritoimituksen esimies

Helsingin Sanomat | hs.online@hs.fi

LUE SEURAAVAKSI:

Työoikeuden professori: Ruohonen-Lernerin puheet rikkovat lakia

POLITIIKKA Julkaistu 11:59

Perussuomalaisten kansanedustaja Pirkko Ruohonen-Lernerin puheet ovat syrjintää, katsoo työoikeuden professori Seppo Koskinen Turun

yliopistosta.